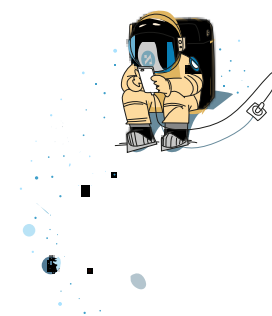

המנון הפנינה והמנון הכלה: שני המנונות נוצריים מתוך החיבור הארמי "מעשי יהודה תאומא" תירגם מארמית-נוצרית (סורית) דן ד"י שפירא

קריאת זן

העולם השתנה. איך ייראו החיים שלנו עכשיו? מי
שמנוי להארץ יודע
מינוי לאתר החל מ-4.90 ש"ח בחודש הראשון

לרכישה

החיבור "מעשי יהודא תאומא" מיוחס לאחיו תאומו של ישו, יהודה תאומא (Judas Thomas), אותו שליח באוונגליונים שלא האמין כי ישו קם לתחייה. היתה לכך סיבה ברורה, שאותה בחרו עורכי האוונגליונים לטשטש - יהודה היה הרי אחיו תאומו של ישו, ומי יידע את נפש תאומו יותר ממנו!

הספר נתחבר בארמית-הנוצרית (סורית) בכורדיסטאן של ימינו, במזרחה של סוריה ההיסטורית, אזור שהיה תחת שליטה פוליטית ותרבותית של הממלכה האיראנית הפרתית-הארשכית, וטבעי הדבר שבחיבור זה שקיעין וסממנים של התרבות, השפה וההווי האיראניים-הפרתיים. לחיבור גם גירסה יוונית קדומה, ונעזרתי בתרגומי בחילופי הנוסח היווניים.

החיבור מספר כיצד נמכר יהודה תאומא, על ידי ישו תאומו, תמורת שלוש ליטראות כסף לעבדות בהודו, שם נעשה נגר (וזמכור שישו בנו של נגר היה). ברור שסיפור מכירת האח, מעשה אכזרי לכאורה, אך בצדו תועלת עתידית לכולם או ישועה הסמויה בינתיים מן העין, מבוסס על סיפור יוסף ואחיו בספר בראשית. ברור גם שמכירתו של ישו על ידי יהודה איש קריות באוונגליונים מבוססת על

מכירת יוסף, ואילו מעשי יהודא תאומא הוא מעין תעקיף - אולי אירוני-מיסטי - על שני הסיפורים הנזכרים יחדיו.

להמלצות וביקורות על ספרים חדשים - הירשמו עכשיו

להרשמה

דוא"ל *

אנא הזינו כתובת אימייל

בהודו הפיץ יהודה תאומא את בשורת אחיו תאומו, ועד היום מכונים נוצרים סורים של דרום הודו בשם "הנוצרים של תומאס השליח", על שמו. מזכיר שהיו אגדות המספרות כיצד ניצל ישו מהצלב והלך להודו, שם חי שנים רבות ומקבר, ולגירסה זאת יש עדיין מאמינים רבים.

בתוך החיבור יש שני המנונות ששורר יהודא תאומא "בשפת העברים", במשתה המלך ההודי, ואלה הם הטקסטים המובאים כאן. טקסטים אלה הם בעלי עוצמה שרית מיוחדת וניכרים בהם רכיבים גנוסטיים עזים, וחוקרי הגנוסיס, מדעי הדתות והספרות הרבו לעסוק בהם. החוקרים לא הגיעו לכלל הסכמה אם שני ההמנונות הם גנוסטיים, נוצריים, יהודיים, או מאניכאיים. אולם נציין שהמנון הפנינה מלא וגדוש במובאות גלויות ומוסתרות מהפשיטתא, התרגום הסורי של התנ"ך, ובתרגומי שיחזרתי כמה וכמה מהפסוקים או שבריהם, דבר העשוי להקשות על הקורא הישראלי בן זמננו.

אי אפשר לפרש כאן את הטקסטים הקצרים והדחוסים האלה, והרי הוקדשו להם ספרים שלמים, ולא רק מאמרים עבים. נרמוז רק לכמה פרטים: ביסוד "המנון הפנינה" נמצא משל על הבן האובד שבאוונגליון ומשל הפנינה (מתי יג: 45-46). המוטיב הראשון נצבע במוטיוויים קשורים, אלה של יוסף וכותנתו (ומכירת ישו את אחיו תאומו יהודה מרמזת למכירת יוסף מצרימה, בעצת אחיו יהודה בן יעקב), יציאת מצרים והנדודים במדבר, ועוד.

הטקסט השני המובא כאן, "המנון הכלה", הוא מעין מדרש קצר על הפסוק ממשלי "חכמות בנתה ביתה עמודיה שבעה".

בטקסטים המובאים חזקה מגמת חילוף זהויות והיכנסות אל תוך האחר, ונאלצתי

למקוט, בעקבות המקור הסורי, ביטויים כגון "היא השתפעה את עצמה כולה עלי", "את מלכנו נתראה פנים", הממזגים את הסביל והפעיל. בני דתות שונות יכולים לקרוא את ההמנונות ולתרגמם לתוך עולם התרבותי, אם כי הטקסטים עצמם רוויים סתגפנות ודואליזם אנתרופולוגי.

ה מנון הפנינה

מדרשא דיהודא תאומא שליחא באתרא דהנדויא כשאני צעיר ונער, חייתי במלכותי בבית אבי התענגתי על העושר וזיום של מולידי. מהמזרח מדינתנו צידוני הורי צידה לדרך ושלחוני. ומעושר בית גזנו הם קשרו לי צרור, צרור גדול אך קל ואני לבדי אשאנו, זהב מארץ מרומים וכסף מגנזך רבה שבו מהודו ואבנים חן, רקמות מארץ הקושאנים ואזרוני ביהלום אשר יחתוך ברזל והפשיטוני את כתונת הזוהר אשר עשו לי באהבתם ואף את גלימת הארגמן שנארגה ונמדדה לפי קומתי, וגזרו עמי ברית וכתבוהו בלבי פן יישכח: "לכשתרד לתוך מצרים והבאת את הפנינה האחת זאת שהיא בתוך הים וסביבה נחש שוצף, אז תלבש כותונת הזוהר ואת גלימתך בה התענגת, עם אחיך הוא משננו תהיה כרוז במלכותנו". עזבתי את המזרח וירדתי מצרימה ואתי שני מלאכים, כי הדרך נוראה וקשה ואני עודני נער לעברה לבדי. חציתי את גבול מישן, נמל לסוחרי המזרח והגעתי לארץ בבל ובאתי בחומת סרבוג, ירדתי אל תוך מצרים ומלוי פרשו ממני. הישרתי אל הנחש ושריתי לצד מעונו, עד אשר יירדם וישכב ואקח ממנו את פנינתי. וכאשר נדיתי וננטשתי והפכתי לזר לבני אשפיזי, ראיתי שם בן מיני, בן חורין מבני המזרח, עלם נאה וחסוד, בן גילי, והוא בא אלי וכרך את עצמו אחרי. עשיתיו בר-ענייני וחבר ושיתפתי במסחרי. הזהרתיו מפני המצרים ומפני חברת הטמאים. ולבשתי את לבושם פן ישקצוני כי מבחוץ באתי למען אקח את הפנינה ולא יעוררו עלי את הנחש. אך למרות זאת רגשו בי כי איני בן מקומם וקשרו עלי בנכלוליהם והטעימוני את מאכלם, ושכחתי כי בן מלך אני ועבדתי את מלכם, שכחתי את הפנינה אשר בעבורה שלחוני אבותי ומכובד טריפתם שקעתי בשינה עמוקה. ובכל אלה אשר קרוני - אבותי הרגישו וחשו. ובמלכותנו הוכרז כי כל איש יחרד אל השער: מלכי ושרי פרתו וכל גדולי המזרח. וטרחו בגללי בשקידה פן אעזוב במצרים. הם כתבו אלי איגרת, וכל גדול הוסיף עליה את שמו: "מאביך מלך המלכים ומאמך האוחזת במזרח ומאחיך משננו, ל?, בננו שבמצרים, שלום! התעורר וקום משנתך ושמע כל דברי איגרתנו. היזכר כי אתה בן מלך, ראה את

השעבוד אשר לו שרת היזכר בפנינה ובעבור מה נשלחת למצרים. היזכר
 בכותונת הזוהר וזכור את גלימתך המפוארת אשר תלבש ותתקשט בה ובספר
 הגיבורים ייקרא שמך, ועם אחיך ממלא מקומו ועמו במלכותנו היה". ואיגרת -
 איגרת המלך החתומה בימינו מ(פחד) רשעי בני בבל ושדי פראי סרבוג".
 התעופפה (האיגרת) בדמות נשר, מלך כל העופות, התעופפה ונחתה לידי וכולה
 היתה מלים, ולקולה ולקול רחשה התעוררתי וקמתי משנתי, לקחתיה ונשקתיה
 והחלתי לקראה, ועל גבי הרשום לי בלבי נכתבו דברי האיגרת, מזכרתי כי בן מלך
 אני וכי חירותי דורשת את טבעה, מזכרתי בפנינה אשר בגללה נשלחתי מצרימה.
 והחלתי מלחש את הנחש הנורא והשוצף. הרדמתיו והשכבתיו כי הזכרתי עליו
 את שם אבי, ואת שם משננו ואת שם אמי מלכת המזרח. וחטפתי את הפנינה
 וסבותי ופניתי לשוב לבית אבי. ואת לבושיהם הצואים והטמאים פשטתי
 והשארתי בארצם, הישרתי לדרכי לבוא לנהרת מדינתנו המזרח, ואת איגרת-
 מעירתי מצאתי לפני בדרך, וכפי שהעירתי בקולה, אף בנהרתה הובילתני,
 איגרת ממשי ומלכותית ומזהירה לפני בזוהרה בלובנה, ובקולה ובהדרכתה
 עודדתני למהר בשקידה, ובאהבתה משכתיני. אז יצאתי ועברתי את סרבוג,
 עזבתי את בבל משמאלי, והגעתי למישן רבתי, נמל התגרים היושבת לצד הים,
 ואת כותונת הזוהר אשר פשטתי ואת הגלימה אשר בה התעטפתי, מרמות ורקאן
 שלחו לי הורי ביד הגזברים אשר סמכו על צדקתם, ולא זכרתי את טיבה כי
 בנערותי עזבתי את בית אבי, ולפתע אותה התראיתי - דמה הבגד למראי (אני
 עצמי), כל בכל התראיתי, ומראהו אל מראי כל בכל מקביל, כי שנים אנחנו
 בפדות ושוב אחד אנחנו בדמות האחד, ואף ראיתי הגזברים אשר הובילו לי שמה
 (את הבגד), כי השנים הם אחד בדמות כי סמל מלך אחד רשום עליהם, אשר
 ידיהם השיבוני את פיקדוני ואת עושרי, כותונת הזוהר המקושטת בגוונים
 המפוארים הססגוניים, בזהב ובאבני תרשיש ושוב ואבנים חן, ובכתם סרדון נפלא
 הגוון; והיא הלמה את קומתה, ובאבני יהלום משובצים כל אבזמיה, וצלם מלך
 המלכים מתוכן כולו בכל, ואף באבני ספיר מערב צבעו, וראיתי שוב כי בכל ייעורו
 דחפי הגנוסיס, וראיתי כי היא (הגלימה) מתעתדת לדבר, שמעתי את קול
 נעימתה אשר מילמלה ברדתה: "אני לזריז המעשים, אני לחרוץ העבדים, ולו
 גידלוני מלפני אבי, ואני חשתי את עצמי וקומתי גדלה כמעשי". ובניעיה
 המלכותיים היא השתפעה את עצמה כולה עלי, ובידי נותניה מהרה בכדי
 אקחיה, ואהבתי דחקה בי ורצתי לקבלה, ופשטתי את ידי וחיבקתיה והתקשטתי
 ביפי גוניה, והתעטפתי כולי בגלימתי זרוחת הגוונים, התלבשתי בה והתעליתי

לשער השלום וההשתחויה, השיחותי ראשי ונפלתי אפיים לפני זוהר אבי אשר
שלחני, אשר מצוותיו עשיתי ואף הוא עשה לי את אשר הבטיח, ובשער בני מלכיו
ישבתי עם כל גדוליו, הוא שמח בי ונשקני והייתי עמו במלכותו, ובקול עוגבי
המים כל עובדיו לו מהללים. והבטיחני כי אשלח עוד עמו אל ארמון מלך המלכים,
ובקרבי ופנינתי את מלכנו נתראה פנים.

תם מדרש יהודא תאומא שליחא שאמר בבית האסירים.

ה מנון הכלה

ויהודא החל משורר את השירה הזאת: כניסתי-כלתי בת האורות זיו המלכים לה
תוארה נעלה ונחשק, נאוה ומכושט בכל מעשה טוב מלבושיה דמו לניצנים
אשר ריחם הדף יפוח בראשה דר המלך יזון לדרים מטה האמת שומה בראשה
עלצון יניע את רגליה פיה פצחה ויאה לה בו תאמר את כל תשבחותיה שנים-
עשר שליחיו להבן ושבעים ושניים לוחשים בה לשונה פורכת וניזוחה ובא הכהן
ערפה מדרגות מדרגות שבנה אדריכל קדמון שתי ידיה תרמזנה למקום החיים
פתחו עשר אצבעותיה את שערי השמים על בית חופתה נסוך אור ומלא הוא
ריחות הישועה בו מותקן מזבח הקטורת, משוחה האהבה והאמונה והתקווה לכל
שעריה מכושטים בקושט, מבפנים מוצעים אמת שושביניה סובבים לה כל אלה
אשר זימנתם שושבינותיה המקדשות לפניה תאמרנה שבחים החיים משרתים
לפניה מצפים לחתנה כי יבוא ויאורו הם בזוהרו ויהיו עמו במלכות לעולמי עולמים
כי לא תעבור ויהיו בזוהרו כל הצדיקים הקרואים ייכנסו איש ורעהו בענגו המשוח
ובגדי האור ילבשו ובכבוד אדונם יתעטפו ויהללו לאל החי ויקבלו את האור הרם
ויאורו בזיו אדונם ויקבלו מטרפו הלא-מתכלה ושתו מן החיים המשוקקים
המצמיאים את שותיהם והללו לאל אדון הכל ולבנו יחידו אשר הימנו והודו לרוח,
לחוכמתו.

תבנית נוף מולדתו: סיור ביוון האחרת